

SLOVNÍK ČESKÝCH JAZYKOVĚDCŮ V OBORU BOHEMISTIKY A SLAVISTIKY

Radoslav Večerka

Radoslav Večerka

**Slovník českých
jazykovědců v oboru
bohemistiky a slavistiky**

Masarykova univerzita
Brno 2013

Recenzenti:

PhDr. Aleš Bičan, Ph.D.

Mgr. Vít Boček, Ph.D.

Mgr. Petr Malčík

© 2013 Radoslav Večerka

© 2013 Masarykova univerzita

ISBN 978-80-210-7624-2 (online: pdf)

ISBN 978-80-210-6265-8 (brožovaná vazba)

Obsah

I. Předmluva	5
II. Heslář jazykovědců	8
III. Zkratky periodik, škol a měst	328
IV. Literatura předmětu	332

I. Předmluva

Jazykověda se v Evropě pokládala od středověku za základ vzdělanostní pyramidy zvané *sedm svobodných umění*. Ta byla složena z primárního tzv. *trivia* (*gramatika, dialektika a rétorika*, v pozdějším školství pak *čtení, psaní a počty*) a z nadstavbového *kvadrivia* (*geometrie, aritmetika, astrologie a muzika*). Už Izidor ze Sevilly (Isidorus Hispalensis) popisuje ve svém díle ze 7. stol. *Etymologie*, v němž se pokusil ve 20 knihách slovně/etymologicky shrnout veškeré vědění o světě, tento fakt slovy: „Svobodná umění se skládají ze sedmi nauk. První je gramatika, to znamená znalost mluvení.“

Ostatně též J. A. Komenský pokládal za tři základní znaky lidského rodu spolu s prací a myšlením právě řeč. Tohoto svého charakteristického znaku si byl člověk zjevně vědom už od pradávna, jak dosvědčují poznatky komparativně etymologické: Dokládají nejen pro jazyky indoevropské, ale i pro jejich partnery ve velkém nostratickém (zejm. pro jazyky semito-hamitské, uralské a drávidské), ba i pro mimonostratické jazyky africké (např. Konžsko-saharské), asijské (např. Austrijské nebo mon khmerské), dokonce i pro mnoho indiánských v Americe dalekosáhlé formální i sémantické sepětí slovtvorné báze obsažené v kořenech výrazů pro „muž/člověk“ a pro „myslet, mýnit, mluvit“. Je tak zřejmě jako výsledek poznávacího aktu už primárně spontánního doložena archetypální popisnost slova označujícího člověka jako bytosti myslící/mluvící.

Začátky poznávání a zkoumání vskutku už jazykovědného se zprvu obracely samozřejmě vždy k jazyku mateřskému, neboť jiné jazyky než mateřský byly zprvu chápány jako zvuky nebo fónické útvary nesrozumitelně „cizí“. Už staří Řekové napodobovali řeč Neřeků jako pouhé lidmi vyluzované hýkání postrádající jakýkoli význam onomatopoickou reduplikací, zřejmě posměšnou, *bar-bar* a pak i nositele cizího, tj. nesrozumitelného jazyka vůbec *barbaros* „barbar“. Podobné svědectví nabízí etymologické sepětí slovanského slova pro „cizí“ s německým *deutsch* nebo slovanské označení „Němci“ jako „němí“.

Řeč a její poznávání tvořily přirozeně odjakživa podstatnou položku lidského snažení a dějiny jazykovědy znamenaly a znamenají významnou linii lidských dějin. Předložený biografický slovník přináší k dějinám české jazykovědy materiály svým způsobem pomocné. Mají čtenářům nabídnout personální přehled elementárních údajů v abecedně řazených jménech osob, které do jazykovědné bohemistiky (i slavistiky) přispěly. Hesla jsou uvedena stručnou charakteristikou životopisnou, nepřinášejí však bibliografii uvedeného tvůrce, nýbrž podávají jen obecně přehled oborů jeho vědecké aktivity a nastiňují povahu její metodologie. Jen ojediněle odkazují též výslovně na jeho díla základní. Zato obsahují na závěr pokud možno každé stati hojné odkazy (po zkratce L.) na bibliografické položky věnované jednotlivým tvůrcům (životopisné monografie, jubilejní medailonky, nekrology). Zkratky periodik jsou uvedeny až za abecedním seznamem jmen. Pomocnou, tentokrát ve smyslu „provizorní“ povahu mají dále tyto materiály i proto, že se jejich autorovi nepodařilo vždycky získat jednak ani základní údaje o některých tvůrcích, takže zde jejich medailonky scházejí vůbec, jednak ani všechny žádoucí údaje o tvůrcích zde uvedených, takže jejich charakteristika není pak v potřebné míře úplná; např. ne u všech jmen provdaných žen je uvedeno i jejich jméno rodné („za svobodna“), nepodařilo se mě zjistit data narození nebo úmrtí ani údaje o vysokoškolském studiu nebo o získaných titulech a vyznamenáních. Nesoustavně a více méně jen nahodile, ale pro ilustrativní pohled snad užitečně, uvádím u některých medailonků podobizny tvůrců, pokud se mi je podařilo získat od nich osobně nebo z pramenů veřejně přístupných v tisku nebo elektronicky.

Konečně je ještě potřeba objasnit význam samého názvu tohoto díla. „Jazykovědci“ uvádění v něm nemusejí být vždy profesionální představitelé lingvistiky, ale i jiných oborů, pokud do jazykové slavistiky nebo bohemistiky publikačně zasáhli nebo přispěli třeba tvorbou odborné terminologie ve svém oboru, např. právníci, lékaři, matematici, přírodovědci, archeologové atp. Přívlastek „čeští“ neoznačuje jenom rodilé Čechy, ale i Nečechy, kteří na českém teritoriu nějakou dobu působili a publikovali v oboru slavistiky nebo bohemistiky jako např. R. Jakobson. Rozlišování jazykovědné

slavistiky a bohemistiky je podle mne sice věcně redundantní, protože čeština je přece slovanský jazyk; a od založení Gebauerova Slovanského semináře na FF pražské univerzity skoro celých sto let do něho byly zařazeny všechny slovanské jazyky i s češtinou; ještě po druhé světové válce byl obdobně organizován Seminář pro slovanskou filologii na FF MU, kde žádný speciální bohemistický seminář neexistoval a ředitelem toho slavistického byl proslulý bohemista F. Trávníček. Zvyk vyčleňovat v slovanských zemích mateřský jazyk z komplexu slovanských jazyků/slavistiky se však zatím stal ve slovanských zemích běžným a já se mu i v našem slovníku podrobuji. Musím však upozornit na některé nesrovnalosti, které mohou být s tímto postupem spojeny při vzájemném srovnávání situace v různých slovanských zemích. U nás bude např. autor známé české mluvnice A. Jedlička označován i vzhledem k obsahu knihy i z hlediska svého pracovního zařazení jako bohemista, v Rusku nebo v Bulharsku z obsahového důvodu možná také tak, ale z organizačního důvodu jako tvůrce, o němž se pojednává v institutu slovanské filologie/slavistiky. Bulhaři mají na univerzitě v Sofii ruskistiku zařazenou do Ústavu slavistiky (jistou dobu dokonce do Fakulty slavistiky), v Rusku je to zase základní součást speciálního Institutu ruského jazyka, nikoli širší slavistiky, atp.

Závěrem chci vyslovit svůj dík mnoha žijícím bohemistům a slavistům, kteří mi ochotně poskytli své osobní údaje, někteří i fotografie. Poděkování patří i editorům publikací *Rozhovory s českými lingvisty* za souhlas s použitím fotografií, které se v těchto knihách objevily, a dále Paulu De Deckerovi za fotografii Víta Bubeníka. Trvalý zájem o mou práci a četné věcné připomínky, opravy a doplňky mi dával k dispozici člen akademického ÚJČ v Praze, externí spolupracovník Ústavu českého jazyka a teorie komunikace FF UK a člen Akademické rady AV ČR PhDr. Petr Nejedlý. A konečně musím poděkovat svým bývalým žákům A. Bičanovi, Ph.D., V. Bočkovi, Ph.D., a Mgr. P. Malčíkovi za mimořádnou pomoc věcnou, technickou a redakční, kterou mi obětavě poskytovali při sestavování této příručky. Bez nich bych ji k tisku nepřípravil.

Radoslav Večerka

II. Heslář jazykovědců

[A]

ABRAHAM BEN AZRIEL, českým příjmením **CHLÁDEK** (12.–13. stol.). Pražský rabín, mezinárodně proslulý představitel české talmudistické školy v Praze. Glosy v jeho hebrejském liturgickém kalendáři z poloviny 13. století obsahují jazykovou konfrontaci hebrejštiny s češtinou a přinášejí kromě přímé jazykové komparace i teoretické poznatky o české fonetice a gramatice.

L.: R. Jakobson, *Židovská ročenka 5753*, P. 1992, 59–68; J. Šedinová, *Judaica Bohemica 17/2*, 1981, 73–89; J. Šedinová, in: O. Uličný (ed.): *Eurolitteraria et Eurolingua*, Liberec 2005, 28–35.

ADAM z VEESLAVÍNA, Daniel (1546–1599). Pocházel ze zámožné pražské utrakvistické rodiny. Studoval na Karlově univerzitě v Praze; na ní získal r. 1568 titul bakalář a r. 1569 mistr svobodných umění. Od r. 1572 byl profesorem. 7 let vyučoval na univerzitě historii. Od 1576 se stal sňatkem s jeho dcerou společníkem knihtiskaře a nakladatele Jiřího Melantricha z Aventina a posléze i vlastníkem jeho tiskárny. Vydával, překládal a kompiloval spisy z oboru humanitních věd. Především však proslul jako lexikograf. Svou metodou byl komparatista uvádějící češtinu ve srovnání většinou s klasickými jazyky. Příznačná byla však vedle toho i jeho slavisticky motivovaná znalost polštiny, kterou zavedl vedle latiny a češtiny jako třetí jazyk do závěrečného rejstříku svého vydání *Herbáře Mathioliho* (1569).

L.: J. V. Rozum: *Daniele Adama z Veleslavína práce původní*, P. 1853; J. V. Rozum: *Daniele Adama z Veleslavína práce přeložené*, P. 1855; J. V. Novák, *ČČM* 59, 1885, 333–346 a 556–563; M. Kopecký: *Daniel Adam z Veleslavína*, P. 1962; J. Kolár, *ČJL* 50, 1999–2000, 141–142.

ADAM, Robert (1971). Absolvent bohemistiky a anglistiky na FF UK jako Mgr. Vyučoval na Technické univerzitě v Liberci a na FF a PF UK. 2002 Ph.D., 2009 se habilitoval. Byl členem redakčních rad odborných bohemistických časopisů. Vědecky pracoval v oboru české morfologie synchronní i diachronní, ediční teorie a praxe, teorie spisovného jazyka. Navrhl reformu pravopisu.

ADAMEC, Přemysl (1930). Vystudoval na FF v Brně češtinu a ruštinu mj. u A. Kellnera, F. Trávníčka, J. Kurze. Od r. 1953 pracoval na Vysoké škole ruského jazyka v Praze, r. 1959 přešel na FF UK. 1960 CSc., 1966 PhDr., 1964 habilitace, posléze profesor oboru. Jeho hlavní pracovní oblastí byl současný ruský jazyk, zejména syntax v konfrontačním aspektu rusko-českém. Metodologicky vyšel z českého meziválečného strukturalismu, postupně se orientoval na metodiku syntaxe transformační. Jeho práce ovlivnily i teoretické koncepte jazykovědné bohemistiky.

L.: S. Čmejrková, *JazA* 38, 2001, 44–49.

ADÁMEK, František (1907–1989). Do jazykovědné slavistiky zasáhl diletantskou brožurou obhajující podvržené „stupavské hlaholské nálezy“ (1934). Jeho závěry nebyly přijaty.

ADÁMKOVÁ, roz. PAVELKOVÁ, Ilona (1974). Absolvovala obory čeština a francouzština na FF MU. Našla posléze uplatnění jako odborná asistentka Slezské univerzity v Opavě. R. 2005 získala titul Ph.D. Jako žákyně M. Krčmové pracovala vědecky na úseku fonetiky a fonologie a české dialektologie.

ADAUCTUS A SANCTO GERMANO viz VOIGT

ALBERT / ALBRECHT Z KAMÉNKA, Mikuláš (asi 1547–1617). Získal ve Wittenberku titul mistra svobodných umění, poté vyučoval na bratrských školách v Čechách hebrejštinu, po rozchodu s Jednotou bratrskou odešel do Německa, ale dvakrát se vrátil. 1611 se stal profesorem pražské univerzity, 1613 byl jejím děkanem a 1614 prorektorem. Jako hebraista spolupracoval na srovnávacích slovnících Daniela Adama z Veleslavína a na překladu Bible kralické. L. Z. Winter, *ČČM* 70, 1896, 126–128.

ANDERLE, ALOIS (1912–1964). Vystudoval učitelský ústav a působil jako učitel na různých školách v Čechách. Byl též mj. referentem Krajského pedagogického sboru a okresním metodikem pro český jazyk. Sám odborně pracoval především v metodice vyučování slohu a byl spoluautorem české učebnice pro 8. ročník.

L.: J. Jelínek, *ČJL* 15, 1964–65, 136–137.

ANDERLOVÁ FIDLEROVÁ, Alena (20. stol.). Absolventka univerzitního studia bohemistiky. Mgr., Ph.D. Posléze našla zaměstnání v Ústavu českého jazyka a teorie komunikace na FF UK a stala se v něm zástupkyní ředitelky pro obory jazykovědné bohemistiky. Publikovala vědecké práce z oboru.

ANDERŠ, Josef (1939). Narodil se na Ukrajině v rodině českého původu. Vystudoval ukrajinistiku, rusistiku a slavistiku na FF Mečnikovy univerzity v Odesse. Od 1962 byl členem jazykovědného ústavu Ukrajinské akademie věd v Kyjevě; tam 1972 CSc. a 1987 DrSc. Působil jako profesor Kyjevské národní univerzity. 1992 přesídlil do Česka a stal se profesorem slavistiky na FF UP s následující habilitací r. 1993. Vědecky pracoval v oboru porovnávacího studia ukrajinštiny a ruštiny s češtinou (i s němčinou) na úseku syntakticko-sémantickém a lexikologickém i lexikografickém.

L.: J. Kořenský, *SaS* 60, 1999, s. 157; H. Flídrová, *OpSl* 1999, 36–37; H. Flídrová –E. Vysloužilová, *RosOl* 37, 1999, 5–6; J. Damborský, *OpSl* 14/4, 2004, 44–45; E. Vysloužilová, *OpSl* 19/2, 2009, 48–49; A. Anderšová, *Ucrainica I*, Ol. 2004, 13–20 (bibliografie).

ANTAR (pseud.) viz **ČEDÍK**

AQUENSIS viz **VODŇANSKÝ**

AQUILINAS viz **VORLIČNÝ**

AUTRATA, František Václav (1872–1966). Absolvent studia němčiny a češtiny na FF UK. Po absolutoriu pracoval jako středoškolský profesor a posléze ředitel gymnázia v Litomyšli. Do jazykovědné bohemistiky zasahoval jako autor výukově orientovaných prací z nové češtiny a dvojjazyčného slovníku češtiny a němčiny i úvodu do staročeské mluvnice.

ben **AZRIEL** viz **ABRAHAM BEN AZRIEL**

[B]

BAČKORA, Štěpán (1813–1887). Učitel v Praze. Do jazykovědné bohemistiky přispěl školní čítankou (1848) „Návodní popravou k mluvnici“ (1850), tj. českého hláskosloví a tvarosloví, v němž uplatnil též aspekt pravopisný, a česky psanou učební příručkou zeměpisu a přírodopisu přinášející příslušnou odbornou terminologii českého jazyka.

BAČKOVSKÝ, František (1854–1908). Studoval na pražské univerzitě, tam 1886 PhDr. Po kratším učitelském působení gymnazijním založil v Praze nakladatelství, knihkupectví a antikvariát. Publikoval spisy z různých oborů i texty učební. Na poli jazykovědné bohemistiky zasahoval do české dialektologie. Jako jeden z předních programových českých brusičů spisovného jazyka byl programovým oprávcem jazykových „poklesků“.

L.: F. V. Vykoukal, *Osv* 39, 1909, 474–475; *Sborník dr. Františku Bačkovskému*, 1929; F. Batha: *František Bačkovský. Literární pozůstalost*, P. 1963.

BAČKOVSKÝ, Rudolf (1881–1964). Slavista. V prvních desetiletích 20. stol. publikoval praktické lexikografické příručky česko-srbocharvátské a srbocharvátsko-české, též slovník polsko-český a česko-polský.

BACHMANN, Luděk (1931–1987). Vystudoval bohemistiku a fonetiku na FF UK mj. u V. Vážného, B. Hály. Po absolutoriu v letech 1955–1960 byl asistentem Vysoké školy pedagogické v Praze. Poté přešel do dialektologického oddělení akademického ÚJČ v Praze, 1968 PhDr., 1964 CSc. Jako dialektolog se účastnil přípravných prací pro český nářeční atlas teoreticky i sběrem materiálu při expedicích do terénu. Fonetická aprobace mu otvírala cestu k odbornému hodnocení mluveného slova vůbec, i ve sféře jazyka spisovného a jeho kulturního a uměleckého strata.

L.: P. Jančák, *NŘ* 70, 1987, 269–270.

BACHMANNOVÁ, roz. NOVOTNÁ, Jarmila (1950). Vystudovala na FF UK češtinu a italštinu. Po absolutoriu fakulty se stala členkou dialektologického oddělení akademického ÚJČ v Praze. 1985 CSc., poté PhDr. Vědecky pracovala v oboru české dialektologie. Uplatnila se též jako spolupracovnice kolektivního českého nářečního atlasu.

BAJGER, Kryštof (20. stol.). Slavista. Orientoval se k jazykovědné polonistice. Byl mj. autorem opakovaně od r. 1999 vydávaného oboustranného česko-polského a polsko-českého slovníku a spoluautorem českého šestijazyčného slovníku vulgarismů (sprostých slov) 1998.

BAJKOVA, Laisa (20. stol.). Rusistka. Publikovala odborné jazykovědné práce z oboru a synchronní učební texty a cvičebnice pro vysoké školy.

BALÁTOVÁ, roz. TRNKOVÁ, Eva (1971). Vystudovala na FF v Brně češtinu a latinu. Po absolutoriu fakulty se stala členkou akademického ÚJČ. Odborně se zabývala dialektologií. Uplatnila se též jako spoluautorka českého nářečního atlasu.

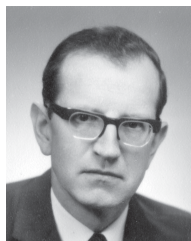

BALBÍN, Bohuslav (1621–1688). Pocházel ze zchudlé rytířské rodiny. Byl členem jezuitského řádu. Studoval humaniora k filozofii. Publikoval latinsky psané práce z české historie, zejména kulturní, a známou obranu českého jazyka (a národa), která ve své době zůstala neotištěna; byla vydána až za obrození.

L.: S. Vydra: *Leben und Wirken Bohuslav Alois Balbín*, P. 1788; E. Tonnner: *Bohuslav Balbín a Tomáš Pešina z Čechorodu*, P. 1869; F. Menčík, *Světozor* 22, 1888, 390–391, 410–411, 419–421, 435–439, 458–459, 475–478, 490, 503–506; týž, *VKČSN* 1889, 182–202; J. Hanuš, *ČČH* 12, 1906, 133–148, 298–311, 407–426; A. Rejzek: *Bohuslav Balbín*, P. 1908; J. V. Šimák, *VČA* 1915, 82–201; J. Prokeš, *ČMM* 1925, 245–259; O. Květoňová-Klímová, *ČČH* 32, 1926, 497–541; J. Brambora, *Zvon* 29, 1929, 153–154; W. Bobek, *Sb. Matice Slovenskej* 8, 1930, 134–150, 9, 1931, 1–13; týž: *Bohuslav Balbín*, Br. 1932; J. Muk: *Jindřichův Hradec v životě a díle Bohuslava Balbína*, Jindřichův Hradec 1935; J. Pelikán: *Balbínovy pomůcky a prameny*, P. 1936; týž, *Časopis Spol. přátel starožitností* 44, 1936, 113–124, 163–174; V. Mánek: *Životní pouf, dílo a význam P. Bohuslava Balbína*, Jičín 1938; J. Strakoš: *Bohuslav Balbín*, B. 1939; B. Benetka: *P. Bohuslav Balbín T. J., kněz, učenec a vlastenec*, Ol. 1939; J. Nováček: *První vydání Balbínovy rozpravy na obranu českého jazyka*, P. 1939; V. Ryneš: *Vyhnanství P. Bohuslava Balbína*, P. 1940; Z. Kalista: *Bohuslav Balbín*, B. 1947; A. Pražák, in: *Míza stromu*, P. 1949, 46–52; J. Loužil, in: *Hradec Králové, Hradec Králové 1958*, 215–227; J. Hejnic, *LF* 97, 1974, 217–234; R. Štátný, *ČJL* 32, 1981–1982, 178–179; J. Kučera – J. Rak: *Bohuslav Balbín a jeho místo v české kultuře*, P. 1983; M. Kopecný, *SCH* 18, Nr. 35, 1988, 44–46; týž: *B. Balbín. Rozprava krátká, ale pravdivá*, P. 1988; J. Kraus, *NŘ* 71, 1988, 266–269; A. Richterová: *Soupis autografů Bohuslava Balbína z fondů státní knihovny ČSSR*, P. 1988; *Bohuslav Balbín a kultura jeho doby v Čechách. Sborník z konference Památníku národního písemnictví*, P. 1992; K. Pospíchal, *Češtinář* 2/3, 1992, 49–52; Z. Pokorná und M. Svatoš, *Bohuslav Balbín und die Kultur seiner Zeit in Böhmen*, Köln – Weimar – Wien 1993; M. Svatoš, *LF* 117, 1994, 226–247; J. K. Kroupa, *LF* 117, 1994, 307–309; J. Sedlák, *ČJL* 48, 1997–98, s. 48.

BALCAR, Milan (1933). Vystudoval ruštinu a češtinu na FF UK mj. u L. Kopecného, A. Dostála, B. Havránka. 1967 PhDr. Od r. 1956 byl zaměstnán na PF praž-

ské univerzity. Vědecky byl činný v oboru současný ruský jazyk, zvláště na úseku syntaxe. Byl spoluautorem vysokoškolských učebních textů ruštiny a děl lexikografických. Ve svých pracích uplatňoval porovnávací jazykové hľadisko rusko-české.

BALHAR, Jan (1931). Absolvoval obory čeština a polština na FF brněnské univerzity mj. u A. Kellnera, F. Trávníčka, J. Kurze. Po absolutoriu fakulty působil (od r. 1956) v brněnské pobožce akademického ÚJČ, v letech 1983–1992 jako její vedoucí. PhDr., 1961 CSc. Podílel se na výzkumu moravských dialektů, novátorsky i na úseku syntaxe; účastnil se přípravných prací k českému jazykovému atlasu i spoluautorsky a redakčně jeho vydávání. Externě přednášel a vedl cvičení na FF a na PF brněnské univerzity z české dialektologie a normativní mluvnice české a polské. Věnoval odbornou pozornost otázkám jazykové správnosti a kultury a popularizaci výsledků jazykovědné práce v oblasti bohemistiky a slovakistiky.

L.: D. Šlosar, *NŘ* 74, 1991, 104–105; (bibliografie za léta 1957–1996), *SPFFBU A* 44, 1996, 145–150; K. Fic, *NŘ* 84, 2001, 169–170; M. Šipková, *SPFFBU A* 55, 2006, 220–221; *RČL* 2.

BAMBAS, Václav E. (1822–1904). Spisovatel a překladatel tzv. krvavých historických románů. Do slovanské jazykovědy zasáhl několika filologicky spekulativními a apriorním ideologismem zatíženými pracemi obsahujícími nevědecké představy o původu slov a totožnosti kořenů z různých jazyků s prospektivní myšlenkou konstrukce jazyka všeslovanského.

BAREŠ, Karel (1920). Vysokoškolsky aprobovaný anglista, který působil na jazykových katedrách ČVUT, od 1965 jako docent. Publikoval studie ze svého oboru, dalekosáhle v kontrastivním aspektu k češtině, též srovnávací studii česko-ruskou. Byl orientován na oblast technického jazyka a odbornou terminologii.

L. J. Nosek, *PP* 23, 1980, 214–218 (i s bibliografií).

BARNET, Vladimír (1924–1983). Slovanskou filologii vystudoval na FF UK mj. u B. Havránka a A. Dostála, pak i v Leningradě, mj. u B. A. Larina a S. G. Barčudarova; tam byl i lektorem českého jazyka. 1960 se v Praze habilitoval, 1967 byl jmenován mimořádným profesorem ruského jazyka, posléze řádným. Jazykovědnou rusistiku vzdělával na úseku historické mluvnice (i dialektologie) i v plánu synchronně konfrontačním (v porovnání s češtinou).

L.: Z. Trösterová, *ČRus* 28, 1983, 231–236; J. Staniševa, *SapEz* 8, 1983, 130–132; Z. Trösterová, *RJ* 34, 1983, 224–227; G. Baláž, *SlavSl* 19, 1984, 78–80; Z. Trösterová, *OpSl* 4/2, 1994, 52–54; S. Čmejrková, *SaS* 55, 1994, 239–240; L. Součková, *SaS* 66, 2005, 159–160.

BARNETOVÁ, roz. VAVREČKOVÁ, Vilma (1925–1997). Vystudovala na FF UK ruštinu a angličtinu mj. u B. Havránka, L. Kopeckého, J. Vachka, K. Horálka a B. Trnky. 1953 PhDr. Od r. 1951 působila jako asistentka a odborná asistentka na FF UK, r. 1954 přešla do pražských ústavů akademických. Počátkem sedmdesátých let získala titul CSc. Vědecky byla činná na poli lingvistické rusistiky s uplatněním synchronně komparatistického aspektu rusko-českého. Byla autorkou a spoluautorkou prvních poválečných mluvnic ruštiny. Zpracovala též (se Z. Skoumalovou) přehled světové jazykovědné rusistiky, ukrajinistiky a bělorusistiky. Její práce byly vytrženy po stránce jazykovědně teoretické a přispívaly tak k metodologickému rozvoji české jazykovědy vůbec a rusistiky a bohemistiky zvlášť.

L.: Z. Skoumalová, *JazA* 33/1–2, 1996, 65–68; táž, *Sl* 66, 1997, 513–514.

BARTÁKOVÁ, roz. PIKOROVÁ, Jarmila (1933–2003). Na FF univerzity v Bratislavě vystudovala ruštinu a slovenštinu mj. u J. Stanislava a E. Paulinyho. Po absolutoriu (1957) byla činná v Jazykovědném ústavu L. Štúra SAV v Bratislavě (přípravné práce na *Slovníku slovenského jazyka* a *Slovenskom nárečovom atlase*). Od r. 1961 působila na FF brněnské univerzity. 1966 PhDr., 1986 CSc., posléze (od habilitace r. 1991) docentka. Věnovala se porovnávacím studiím slovensko-českým a česko-slovenským.

L.: (bibliografie), *SPFFBU A* 41, 1993, 149–150; Z. Rusínová, *SPFFBU A* 52, 2004, s. 158.

BARTOCHA, Josef (1859–1927). Vystudoval klasickou filologii a češtinu na FF pražské univerzity mj. u J. Gebauera, poté působil jako středoškolský profesor v různých městech na Moravě, posléze jako ředitel gymnázia v Uherském Hradišti. Byl členem Jednoty českých filologů. Pracoval v oboru české folkloristiky a literární historie. Na úseku jazykovědné bohemistiky zasahoval do dialektologie a přispíval k vnějším dějinám českého jazyka a k dějinám oboru.

L.: *Lidové noviny* 5. 11. 1927; St. Souček, *NV* 9, 1927–1928, 82–83.

BARTOLOMĚJ Z CHLUMCE, též **CLARETUS DE SOLENTIA**, krátce **KLARRET** (asi 1320–1379). Mistr Karlovy univerzity. Působil zprvu jako kněz a lékař v Praze, zemřel jako arcijáhen v Boleslavi. Jeho jazykovědné dílo zahajuje proud české tvorby lexikografické. Jeho tři slovníky byly sepsány v latinských verších a soustřeďovaly latinsko-české lexikální ekvivalenty nikoli podle abecedy, nýbrž podle sémantických oborů.

L.: V. Flajšhans, *LF* 50, 1923, 232–244; týž in: *Slovanský sborník věnovaný F. Pastrnkovi*, P. 1923, 26–29; týž: *Klaret a jeho družina I, II*. P. 1926, 1928 (k tomu J. Vilikovský, *Ba* 2, 1928, 442–453, 842–846; 3, 1929, 158–159); F. M. Bartoš, *ČČM* 102, 1928, 178–184; týž, *LF* 60, 1933, 153–157; S. Wesselski: *Klaret und sein Glossator*, 1936; V. Flajšhans, *LF* 65, 1938, 33–46; B. Ryba: *Nové jméno mistra Klareta*, *VKČSN*, tř. pro filos., hist. a filol. 1943, Nr. V.; F. M. Bartoš, *ČČF* 2, 1943–

44, 143–147 (k tomu V. Chaloupecký, *ČČH* 47, 1946, 369–372); J. Kolár, *ČJL* 29, 1978–79, 279–280. K interpretaci jednotlivých slov u Klareta srov. B. Ryba, *ČMF* 26, 1939–40, 184–192; týž: *LF* 67, 1940, 320–335; týž: *ČČF* 1, 1942–43, 48–53, 138–141, 216–220; V. Šmilauer, *LF* 67, 1940, 383–394; J. Baum, *ČČM* 115, 1946, 53–60; V. Machek, *LF* 70, 1946, 154; F. Jílek, *VKČSN* 1950, Nr. IV.; týž, *AUC-Philol* 1/5, 1955, 1–40; E. Michálek, *Sl* 42, 1973, 403–409; (Kolektiv), *SaS* 34, 1973, 129–133; Z. Horálková a E. Michálek, *LF* 96, 1973, 238; E. Michálek, *NŘ* 58, 1975, 77–81; týž, *SaS* 37, 1976, 220–223; týž, *SaS* 39, 1978, 142–149; J. Kolár, *ČJL* 29/6, 1978–79, 279–280; M. Říhová, *Časopis lékařů českých* 118, 1979, 786–789; A. Vidmanová, *LF* 103, 1980, 213–223; E. Michálek, *Sl* 50, 1981, 177–178; týž, *LF* 107, 1984, 220–222; týž: *Česká slovní zásoba v Klaretových slovnících*, P. 1989; B. Božko, *Slavica Stetinensia* 4, 1995, 139–156; H. Šedinová, *LF* 128, 2005, 295–343; H. Šedinová, *LF* 128/3–4, 2005, 295–343.

BARTOŇ, Josef (1966). Absolvoval na FF brněnské univerzity češtinu, latinu a řečtinu mj. u R. Večerky a A. Bartoňka Na katolické teologické fakultě vystudoval náboženské nauky (1995 Mgr.). Na katedře církevních dějin pražské Husitské teologické fakulty získal titul Th.D. (2008). Zaměstnání našel na teologické katolické fakultě v Praze a jejím klerikům zajišťoval výuku řečtiny, latiny, staroslovenštiny, církevní slovanštiny a českého překladu bible. Pro potřeby této činnosti v oboru paleoslovenistiky vydal učební pomůcku (1999) a r. 2003 v novém přepracování a doplnění staroslovenštině-český vokabulář (původně tvořící součást Vondrákovy chrestomatie z r. 1925). Kromě toho zasahoval do jazykovědné bohemistiky průzkumem náboženského jazyka a biblickým překladem. Byl též vědeckým pracovníkem Centra biblických studií při Filozofickém ústavu AV ČR.

BARTOŠ, František (1837–1906). Po maturitě na německém gymnáziu v Olomouci 1860 studoval na FF ve Vídni klasickou filologii (u Hoffmana a Bonitze) a slavistiku (u Miklošiče a Šembery). Učitelsky začal působit na různých moravských gymnáziích r. 1864. Za činnost v oboru školství a vydávání školních učebnic a čítanek byl vyznamenán nižším rakouským vyznamenáním. Za zásluhy na poli vědy byl jmenován dopisujícím členem Královské české společnosti nauk (1884) a řádným členem České akademie císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění (1890), v r. 1903 byl zvolen dopisujícím členem Carské akademie nauk v Petrohradě. Vědecky se uplatnil jako etnograf a folklorista a jako jazykovědec v oboru bohemistiky (zejména na úseku syntaxe). Jeho základní vědecká díla jsou věnována české dialektologii v syntetické dvojdílné monografii popisné (1886 a 1895) a v nářečním slovníku (1906). Publikoval též pod pseudonymem J. VESNICKÝ.

L.: J. Bartocha: *Z pamětí a života Františka Bartoše*, Telč 1906; týž, *ČMM* 30, 1906, 373–401 (bibliografie); L. Čech, *ČMM* 31, 1907, 1–17 a 129–152; F. Pastrnek, *AČA* 16, 1907, 126–139; M. Hýsek: *Literární Morava v letech 1849–1885*, P. 1911, 184–193; *Památce F. Bartoše* (10. č. Vlastivědného sborníku „Zahrada Moravy“ 3), Kroměříž 1926; F. Trávníček, *ČMM* 61, 1937, 145–151; (sborník) 1837–1937 *František Bartoš*, Zlín 1937; F. Zvěřina, in: F. Bartoš: *Naše děti*, 1949; A. Vašek, *Valašsko* 6, 1957, 10–21; *Ze života a díla Františka Bartoše. Sborník studií*, Gottwaldov 1957; A. Gregor: *O životě a díle Františka Bartoše*, B. 1968; S. Utěšený, *NŘ* 52, 1969, 298–300; V. Michálková, *Malovaný kraj* 14/5, 1978, 10–11; K. Kamiš, *FilSt* 13, 1985, 7–18; K. Fic, *ČJL* 37, 1986–87, 230–234; M. Šípková, in: *Pocta Dušanu Šlosarovi*, Boskovice 1995, 207–212; M. Komárek, *Studia moravica I (= AUPO–Moravica I)*, Ol. 2004, 17–20.

BARTOŠEK, Jaroslav (1933). Jako vysokoškolsky aprobovaný bohemista nastoupil r. 1966 na Katedru českého jazyka FF UP a vyučoval na ní fonetiku a syntax češtiny. V r. 1970 byl nucen z politických důvodů z fakulty odejít, teprve po rehabilitačním návratu r. 1990 mohl ve své činnosti pokračovat; r. 1991 se habilitoval pro obor český jazyk. R. 1995 přešel na Katedru žurnalistiky na Fakultě multimediálních komunikací Univerzity T. Bati ve Zlíně a stal se jejím vedoucím. L.: Z. Palková, *JazA* 40, 2003, 55–58.

BARTUŇKOVÁ, Jana (1942). Vystudovala 1959–64 na FF UP češtinu a dějepis mj. u M. Komárka. 1964–71 byla učitelkou na základních školách. Od 1971, kdy získala titul PhDr., působila na olomoucké tzv. fakultní škole PF Komenium. 1976 přešla na Katedru českého jazyka a literatury na PF v Hradci Králové, CSc. 1990–96 byla katedrovou vedoucí, poté působila jako proděkanka fakulty. 1998 se stala docentkou pro obor český jazyk. Vyvíjela rozsáhlou vědeckou organizační a osvětovou činnost. Vědecky ji ovlivnili zejm. profesori M. Komárek a K. Hausenblas. Badatelsky byla zaměřena především na stylistiku a textovou lingvistiku. Průběžný byl její odborný zájem o jazykovou didaktiku. L.: B. Dejmek, *Češtinář* 3, 1992–93, 35–36 (tam soupis prací z pera V. Koblížka na str. 36–38); J. Zeman, *Češtinář* 13/2, 2002–2003, 38–41 (tam též bibliografie na str. 41–44).

BAŘINKA, Cyril (1885–1976). Nebyl vyškolený jazykovědec. Do slovanské jazykovědy přispěl prakticky orientovaným spisem o slovanském právnickém názvosloví (1933).

BAUER, Jaroslav (1924–1969). Vystudoval na FF MU češtinu a ruštinu mj. u F. Trávníčka, J. Kurze a indoeuropeistickou nadstavbu u V. Machka. PhDr. 1949, CSc. 1955. Po absolutoriu zůstal ve svazku fakulty, posléze jako zástupce profesora (od 1965) a profesor srovnávací slovanské jazykovědy (od 1966). Kromě pedagogické a rozsáhlé badatelské činnosti v oboru vyvíjel neobyčejně intenzivní činnost vědecky

organizační, mj. jako sekretář gramatické komise při Mezinárodním komitétu slavistů nebo organizátor mezinárodních konferencí o slovanské syntaxi, pořádaných v Brně. Za zásluhy v oboru slavistiky byl vyznamenán bulharským Řádem Cyrila a Metoděje I. stupně. Jeho vědecké zájmy byly soustředěny na obor slovanské syntaxe v souvislostech komparačně generálních, ale i v slovanských jazycích jednotlivých, zejména v češtině, ruštině, staroslověnštině a polštině. Metodologicky pokračoval v té linii českého syntaktologického bádání, která je vyznačena jmény J. Zubatý, F. Trávníček a B. Havránek. Osvědčoval filologickou akribii a smysl pro detail stejně jako schopnost postihnout strukturní souvislosti zkoumaných jevů a dobrat se zobecňujících závěrů. Přispěl k české slovanské jazykovědě faktograficky popisně i teoreticko metodologicky,

L.: A. Lamprecht, *SPFFBU*, A 17, 1969, 7–9 (na str. 11–29 bibliografie z pera M. Bauerové a R. Mrázka); A. Vašek, *JazA* 6, 1969, Nr. 1, 55–56; J. Kurz, *Sl* 38, 1969, 515–517; M. Grepl, *SaS* 30, 1969, 93n.; R. Večerka, *WdSl* 14, 1969, 98–102; H. Birnbaum, *IJSLP* 7, 1963, 211–214; R. Večerka, *RočUJEP* 1968–75, B. 1976, 59–61; E. Dogramadžieva, *KME I*, 1985, 164–166; M. Grepl, *SPFFBU* A 42, 1994, 131–132.

BAUEROVÁ, Helena (1949). Vystudovala češtinu a srbocharvátštinu na FF univerzity v Brně mj. u A. Lamprechta, R. Večerky, L. Pacnerové, I. Dorovského. 1973–74 absolvovala studijní stáž v Novém Sadu, 1984 studijní pobyt v Záhřebu. 1977 PhDr. Od 1974 působila na Katedře bohemistiky a slavistiky FF UP, od 1994 po habilitaci jako docentka pro obor srovnávací slovanské jazykovědy. 1994–95 byla prorektorkou UP. Od r. 2010 je v důchodu. Za vědecké zásluhy byla několikrát vyznamenána: nositelka medailí Jugoslávské akad. věd a Staroslověnského institutu v Záhřebu a medaile UP v Olomouci. Pracovala v oboru srovnávací slovanské jazykovědy a paleoslovenistiky; zejména též jako znalkyně charvát-skohlaholského písemnictví

L.: F. J. Thomson: *Interpretation of the Bible – Interpretacija Svetoga pisma*, Ljubljana – Sheffield 1998, 851–852 a 885.

BAUEROVÁ, roz. TOBKOVÁ, Marta (1928). Vystudovala češtinu a ruštinu na FF MU mj. u F. Trávníčka, A. Kellnera, J. Kurze, V. Machka (indoeuropeistická nadstavba). PhDr., CSc. Působila v brněnských akademických pobočkách pracoviště akademického staroslověnského slovníku. Publikovala vědecké studie z oboru staroslověnské syntaxe, byla spoluautorkou akademického kolektivního paleoslovenistického díla lexikografického.

BAUMBACH, Rudolf (1932). Narodil se v Mariboru (Slovinsko). 1944 se rodina přestěhovala do tehdejšího Protektorátu. 1952–57 absolvoval studium germa-

nistiky a rusistiky na FF UP. Zprvu učil na středních školách a pak získal místo na FF UP jako lektor němčiny. 1968 PhDr., 1972 CSc., 1979 doc. germanistiky. Od 1996 působil na Katedře germanistiky FF UP. Publikoval učebnice němčiny a cvičební slovníky s uplatněním porovnávacího aspektu k češtině.

BAYEROVÁ, Naděžda (1934–2013). Češtinu a ruštinu vystudovala na olomoucké univerzitě zejména u J. Daňhelky a F. Kopečného. Po absolutoriu pracovala jako vysokoškolská učitelka v Ostravě (na Vysoké škole pedagogické, pak na PF a posléze na FF OU; na ní byla i vedoucí Katedry českého jazyka). Získala tituly PhDr., CSc., doc. Vědecky pracovala v oboru starší češtiny a vývoje jazyka, ale hlavně v české onomastice publikačně i organizačně.

L.: R. Šrámek, *OZ* 34–35, 1993–94, 186–188; S. Pastyřík, *Češtinář* 15/1, 2004–2005, 26–27; *Sborník prací filozofické fakulty Ostravské univerzity k jubileu ... J. Hubáčka a N. Bayerové* (= Acta Facultatis Philosophicae Ostraviensis), 2004.

BEČKA, Josef (1894–1955). Studoval na FF UK. 1918/19 PhDr. Od r. 1939 byl ředitelem Slovanské knihovny v Praze, od 1945 Národní a univerzitní knihovny. Jako vedoucí bibliografie slavik v SÚ ČSAV (od 1949) se věnoval hlavně pracím bibliografickým, příležitostně též polsko–české/česko–polské lexikografii.

L.: O. Berkopec, *Knihovna* 1955.

BEČKA, Josef Václav (1903–1992). Po absolvování oborů čeština a francouzština na FF UK působil jako gymnaziální profesor na Slovensku a v Čechách. Od r. 1945 byl zaměstnán jako vědecký pracovník Výzkumného ústavu pedagogického v Praze, od 1958 do 1963 jako profesor PF v Olomouci a posléze (až do penzionování 1970) Univerzity 17. listopadu v Praze. Pracoval v oboru současného českého spisovného jazyka, jeho stylistiky (hlavně na úseku výstavby a kompozice textu, v rozbořech stylu jednotlivých spisovatelů, stylu různých žánrů apod.), lexikologie a lexikografie, kultury jazyka a jazykové výuky. Byl autorem řady učebních textů pro vysoké i střední školy.

L.: E. Čech, *ČJL* 13, 1962–63, 443–446; M. Těšitelová, *NŘ* 56, 1973, 159–162; E. Čech, *ČJL* 28, 1977–78, 465–467; J. Spal, *ČJL* 34, 1983–84, 40–43; J. Kraus, *NŘ* 71, 1988, 262–263; K. Šebesta, *ČJL* 39, 1988–89, 24–27; V. Staněk, *ČJL* 43, 1992–93, 40–42; J. Zeman, *Češtinář* 14/1, 2003–2004, 13–15; M. Těšitelová, *ČJL* 54, 2003–2004, 41–42.

BEDNAŘÍKOVÁ, Božena (1959). Jako češtinářka a angličtinářka aprobovaná na FF UP mj. u M. Komárka a J. Tárníkové se stala pracovnící na své fakultě. 1985 PhDr., 1998 Dr. (=Ph.D.) Podnikla několik pracovních cest do zahraničí a v r. 1995 byla lektorkou češtiny na univerzitě v Belvitu (USA). Na své fakultě se stala pracovnící Katedry bohemistiky a vedoucí její jazykovědné sekce. Vědecky pracovala v oboru současného českého jazyka, jeho funkční morfologie,

syntaxe a sémantiky, stylistiky a translologie. Věnovala se též problémům didaktiky českého jazyka a češtiny jako cizího jazyka.

z **BEDRŠDORFU** viz **LEBEDA Z BEDRŠDORFU**

BEKOVÁ, roz. **PODRUHOVÁ**, Eva (1980). 1999–2007 vystudovala na FF UK obor český jazyk a literatura (Mgr.) a souběžně na teologické fakultě obor náboženské nauky (Bc.). Od 2005 byla zaměstnána v oddělení současné lexikologie a lexikografie akademického ÚJČ v Praze. Odborně pracovala v oboru.

BĚLIČ, Jaromír (1914–1977). Studoval na FF MU češtinu a němčinu mj. u B. Havránka a F. Trávníčka. 1937 absolvoval studijní pobyt v Krakově u K. Nitsche a T. Lehra–Spławińskiego. Habilitoval se na FF MU (1947), 1949 byl jmenován profesorem českého jazyka na FF UP a na UK v Praze od 1957. PhDr. 1946, DrSc. 1956, člen korespondent ČSAV. Na UP byl 1949–1952 děkanem FF, 1953–1957 rektorem VŠP. Byl nositelem polského řádu Polonia restituta. Vyvíjel rozsáhlou činnost vědecky organizační. Bohemistické práce začal na úseku literární historie, ale celý život se pak věnoval českému jazyku jako dialektolog i badatel o vývoji jazyka spisovného ve společenskohospodářských souvislostech. Trvalý zájem projevoval o stratifikaci národního jazyka, o jeho kulturu i o jeho výuku (účastí na tvorbě učebnic).

L.: S. Králík, *Informační bulletin pro otázky jazykovědné* 1964 (tam i bibliografie z pera Z. Tyla a M. Tylové); M. Komárek, *Od Hradské cesty* 1964, 46–48; V. Křístek, *ČJL* 24, 1973–74, 327–33; M. Komárek, *NŘ* 57, 1974, 1–5 (tam i bibliografie z pera M. Tylové, 42–54); V. Křístek, *ČJL* 28, 1977–78, 328–329; S. Utěšený, *SaS* 35, 1974, 81–84; M. Komárek, *NŘ* 61, 1978, 30–31; S. Utěšený, *SaS* 39, 1978, 70–71; týž, *Zborník za filologiju i lingvistiku* 22, 1979, 20–211; E. Eichler, *ZfSl* 24, 1979, 923–924; J. Porák, *Sl* 48, 1979, 432–434; J. Siatkowski, *Porjez* 1979, Nr. 2, 81–84; S. Urbańczyk, *JP* 59, 1979, 1–5; J. Jančáková, *ČJL* 34, 1983–84, 425–428; J. Jančáková a V. Petráčková, *NŘ* 67, 1984, 103–104; K. Kučera, *ČJL* 39, 1988–89, 318–319; J. Hasil, in: *Slavica Pragensia ad tempora nostra*, P. 1998, 38–43.

BĚLIČOVÁ, roz. **KŘÍŽKOVÁ**, Helena (1929). 1947–51 studovala na FF UP mj. u A. Isačenka. PhDr., 1958 CSc., 1960 habilitace, 1984 DrSc. Od 1962 působila na rusistických pracovištích ČSAV. Vyvíjela rozsáhlou činnost vědecko organizační. Zahajovala svou vědeckou aktivitu jako historička jazyka, ale brzy se orientovala na synchronně porovnávací studium rusko–české a to dále rozšířila na synchronní komparaci obecně slovanskou na úseku syntaxe a morfologie a mířila do obecnějších oblastí lingvistické teorie a filozo-

fie jazyka vůbec. Vyšla z pražského strukturalismu a vytvářela systematicky metodologickou bázi založenou na postupech poststrukturalistických. Patřila k té skupině českých rusistů, kteří od padesátých let 20. stol. ovlivňovali české lingvistické myšlení v oblasti obecné jazykovědy i jazykovědné bohemistiky.

L.: N. Savický, *ČRus* 24, 1979, 235–236; L. Uhlířová, *SaS* 50, 1989, 252–254; S. Čmejrková, *ČRus* 34, 1989, 163–168; S. Čmejrková – V. Hrabě, *JazA* 27, 1990, 58–60.

BENEDICTI NUDOZERINUS, Laurentius (= **BENEDIKT Z NUDOŽER**, Vavřinec, **Z NEDOŽIER**, Vavrinec) (asi 1555–1615). Rodák ze středního Slovenska. Od r. 1587 studoval a působil na univerzitě v Praze; 1597 bakalář, 1600 mistr svobodných umění. Učil na moravských a českých školách. R. 1604 byl povolán na pražskou univerzitu za profesora matematiky a výkladu latinských klasičků. 1611 prorektor, 1612 děkan artistické fakulty. Kromě učebnice aritmetiky a překladu žalmů (a přehledu časoměrných metrických pravidel) to byl autor do té doby nejúplnější a nejsystematičtější (latinsky psané) gramatiky češtiny, o níž pracoval 9 let. Její nové vydání N. Smith, 1999.

L.: J. V. Novák, *ČČM* 62, 1888, 360–369; J. Hendrich, *Ba* 4, 1930, 365–370; J. Garaj, *Naša veda* 2, 1955, 531–533; J. Čečetka: *Vavrinca Benediktiho z Nedožier Vnútorňa sústava školská a Reč nápravná*, Br. 1955; J. Štraus, *ČJ* 6, 1956, 385–389; J. B. Čapek, *Kostnické jiskry* 50, 1965, Nr. 42, 4; O. Kollárik: *Vavrinec Benedikt Nedožerský*, Martin 1965; J. B. Čapek, *AUC-HUCP* 7, 1966, 7–32; O. Kollárik, in: *Humanizmus a renesancia na Slovensku v 15.–16. storočí*, Br. 1967, 270–287; E. Jóna, *PDS X*, 1985, 107–124; N. Smith, *SPFFBU A* 42, 1994, 61–67; táž, in: *Pocťa Dušanu Šlosarovi*, Boskovice 1995, 54–65; J. Kraus, *ČJL* 54, 2003–2004, 91–92; F. Outrata, *AUC-HUCP* 42, 2002, 59–74; J. Kraus, *ČJL* 54, 2003–2004, 91–92.

BENEŠ, Bohuslav (1927). Slavista. Odborně se zabýval též rusistikou s praktickým zaměřením. V učebních textech vysokých škol publikoval mj. ruské texty pro posluchače tělesné výchovy (1956).

BENEŠ, Josef (1902–1984). Vystudoval na FF UK češtinu a němčinu mj. u M. Weingarta a J. Janka. 1934 PhDr. Po absolutoriu fakulty byl zaměstnán jako středoškolský profesor, krátce též působil na ministerstvu školství. 1957–1966 byl vedoucím katedry bohemistiky na PF v Ústí n. L.; tam posléze docent. V jazykovědné bohemistice zanechal za sebou rozsáhlé vědecké dílo onomastické, zejména na úseku antroponymie.

L.: V. Šmilauer, *ZMK* 23, 1982, 271–276; I. Lutterer, *OZ* 26/4–5, 1985, 337–339; týž, *Namenkundl. Informationen* 47, 1985, s. 97; M. Nováková–Šlajsová, *OZ* 26/4–5, 1985 340–350 (bibliografie); D. Moldanová, *Zlatá stezka* 8–9, 2001–2002, 125–127.

BENEŠOVÁ, Dobrava, viz **MOLDANOVÁ**

BENEŠOVÁ, Eva, viz BURÁŇOVÁ

BENEŠOVÁ, Sylva (20. stol.). Absolventka vysokoškolského studia rusistiky, Mgr. Publikovala jazykovědné práce z oboru, mj. i jako spoluautorka děl lexikografických.

BENEŠOVSKÝ, Matouš, zvaný **PHILONOMUS** (asi 1550–1595). Postupně vychovatel, kněz a kazatel, písař pražské konsistoře, správce školy u sv. Víta na Hradě, poslední utrakvistický představený Emauzského kláštera (kláštera Na Slovanech) v Praze. Z něho uprchl právně stíhán; o konci jeho života nejsou zprávy. Je známý jako autor časově třetí (první paradigmatické) gramatiky češtiny, v níž jako první uvádí strukturu české nominální deklinace o sedmi pádech, a českého (předvědeckého) etymologického slovníku; jeho nové vydání připravil O. Koupil, P. 1997.

L.: J. Štraus, ČJ 4, 1954, 194–197; V. Nový, *SbVPŠ v Plzni, Jaz. a lit. 2*, 1959, 229–248; J. Vintr, in: *Slavic Themes – Papers from two Hemispheres*, ed. B. Christa, W. Gesemann, H. W. Schaller, Neuried 1988, 387–396.

BERAN, Josef (1841–1907). 1865 byl po teologických studiích vysvěcen na kněze. Od 1871 působil jako učitel, posléze ředitel ústavu pro hluchoněmé. Přispíval do českých encyklopedických slovníků. Do jazykovědné bohemistiky zasáhl jako autor několikrát vydané školní mluvnice češtiny.

BERANOVÁ, Magdalena (1930). 1949–53 vystudovala historii a archeologii na FF UK s absolventským titulem „promovaný historik“. 1960 CSc., 1967 PhDr., 1983 DrSc. Po absolutoriu byla pracovnící pražských akademických ústavů, 1963–1990 Ústavu archeologického. Vědecky pracovala v oboru. Příležitostně přispívala i k etymologickým výkladům o původu jednotlivých slov a rčení.

BERGMANN, František (1877–1941). Absolvent pražské univerzity (PhDr. a aprobace z franštiny). Učil na středních školách, od r. 1920 působil jako rada archivní a knihovní služby v Zemské a univerzitní knihovně v Brně. Do filologické bohemistiky zasáhl jen několika kratšími studii, ale ty přinášejí spolehlivé údaje pro chronologii a teritoriální rozšíření některých staročeských jevů hláskoslovných.

L.: V. Machek, NV 21, 1942, s. 50.

BERINGER, Antonín (1888–1939). Slavista. Po absolutoriu vysokoškolského studia působil jako pracovník ministerstva školství a středoškolský profesor. Byl mj. autorem praktické konverzační příručky česko-jihoslovenské (1936)

a spolu s I. Šaunovou a F. Zpěvákem čítanky srbocharvátských, ruských a polských textů pro V.–VIII. tř. středních škol.

BERTL, Ivan (1965). Absolvent Vysoké školy ekonomické (ing. 1992), poté pražské univerzity (Mgr. a PhDr. 2009). Po studiích byl zprvu zaměstnán v Komerční bance a od r. 2003 na PF univerzity v Ústí n. L. Podnikl pracovní studijní cesty na Slovensko a do Ruska. Odborně pracoval o současné české komunikaci z hlediska psychologického, konkrétně zkoumal tzv. komunikační ostýchavost s pomocí grafologického rozboru textu zkoumané osoby, s cílem pedagogickým a didaktickým při výuce jazyků.

BEŠTA, Theodor (1920–1996). Slavistiku začal studovat po druhé světové válce na Lvovské univerzitě až do r. 1947, studia dokončil na FF UK. Tam získal r. 1952 titul PhDr., 1963 CSc., 1965 po habilitaci doc. pro obor polský jazyk. Od r. 1951 působil na pražské FF. Pracoval na poli lingvistické polonistiky v porovnávacím aspektu s češtinou (mj. byl i spoluautorem dvojdílné učebnice polštiny) a dějin slovanské filologie.

L.: K. Oliva, *Sl* 65, 1996, s. 415; M. Balowski, *PorJez* 8, 1997, 1–3.

BEZDĚK, Jaroslav (1932). Rusista, po absolutoriu oboru byl zaměstnán jako vysokoškolský pedagog. PhDr., CSc., doc. Uplatňoval se jako překladatel z ruštiny, odborně publikoval práce z jazykovědné rusistiky, mj. zejména též na poli rusko–české a česko–ruské lexikografie.

z **BEZDĚZÍ** viz **JEŠÍN Z BEZDĚZÍ**

BÍBA, Vincenc Dominik (1820–1906). Byl dlouholetým učitelem na českých školách, 1869–75 působil jako školní inspektor. Byl vyznamenán záslužným křížem s korunou. Proslul jako autor četných školních učebnic a cvičebnic češtiny. Zasáhl hlavně do metodiky vyučování slohu, pro niž mu byla východiskem česká mluvnice.

L.: V. Staněk, *ČJL* 19, 1968–69, 166–173.

BIČAN, Aleš (1981). Vystudoval na FF u Brně obor jazykověda a anglistika mj. u M. Krčmové. 2006 Mgr. 2012 získal titul Ph.D. Již během studia získal zaměstnání v etymologickém oddělení brněnské pobočky akademického ÚJČ s částečným úvazkem na FF v Ústavu jazykovědy a baltistiky. Vědecky pracoval na úseku etymologie slovanských jazyků, fonologii obecné a české a dějin slavistiky.

BÍLÝ, František (1854–1920). Byl žákem Gebauerovým na pražské univerzitě; poté působil učitelsky na středních školách, posléze jako ředitel reálky na Žižkově a od r. 1910 jako zemský školní inspektor. 1917 byl dán do výslužby. Jeho odborné zájmy byly věnovány především nové české literatuře. Vedle toho přispíval k jazykovědné bohemistice v oboru české lexikologie a frazeologie (spisovné i regionální) a zasahoval do otázek jazykové správnosti. Patřil k českým puristům sklonku 19. a začátku 20. století. Byl členem ústřední pravopisné komise akademické a redakce Naší řeči. Edičně byl činný též jako komeniolog. 1896 se stal mimořádným členem KČSN, 1913 mimořádným členem III. třídy ČAVU. L.: M. Hýsek, *NV* 3, 1919–20, s. 72; J. Zubatý, *NŘ* 4, 1920, 257–258; J. Kabelík, *ACĀ* 31–32, 1922, 99–109; týž, in: *Kniha československé jednoty*, P. 1925.

BÍLÝ, Milan (1953). Rusista a anglista. Působil též na univerzitě v Lundu. Přispíval k česko-rusko-anglické porovnávací jazykové komparaci.

BIRKHAHNŮVÁ viz **ČONOSOVÁ**

BLÁHA, Ondřej (1979). Absolvent oboru český jazyk a literatura na FF UP mj. u M. Komárka, J. Kořenského, E. Lotka. Poté byl zaměstnán na její Katedře bohemistiky. 2004 PhDr., 2005 Ph.D. Vědecky pracoval na úseku české morfolgie a lexikologie. Projevoval odborný zájem o srovnávací synchronní slavistiku a její dějiny. Vědecky zasahoval též do české onomastiky.

BLAHOSLAV, Jan (1523–1571), též **APTERIX**, **MACARIOS**, **PŘEROVSKÝ**, **PREROVIENSIS**). Rodák z Přerova získal vyšší vzdělání na univerzitách v Basileji a ve Wittenberku (tam poslouchal mj. i Martina Luthera a Melanchtona). Po návratu do vlasti se stal sekretářem seniora Jednoty bratrské v Boleslavi a již r. 1557 se stal sám seniorem (biskupem). Byl literárně mimořádně aktivní jako autor, resp. vydavatel děl historického obsahu, jako překladatel Nového zákona do češtiny a jako tvůrce teoretických i praktických příruček jazykových (mj. i české gramatiky) a zpěvníkových pro potřeby církevního života své náboženské obce a jejích kazatelů. V ní a v českém kulturním životě vůbec proslul jako nelítostný polemik proti „misomusům“.

L.: V. J. Dušek, *ČČM* 66, 1892, 307–318; týž, *ČČM* 69, 1985, 175–189 a 466–479; J. V. Novák, *LF* 31, 1904, 349–354; F. A. Slavík, in: *Lidová čítanka moravská*, Telč s.a., 111–122; J. Vlček, *NŘ* 1, 1917, 5–8, 41–44, 114–117; A. Čaha: *Jan Blahoslav. K 400. výročí jeho narozenin*, B. 1922; F. Ř. Beňkovský: *Jan Blahoslav. K 400letým jeho narozeninám*, Opava 1923; *Sborník Blahoslavův*, Přerov 1923; A. Gregor, *ZfSl* 10, 1965, 563–569; J. Janáček: *Jan Blahoslav*, P. 1966; *Sborník Jan Blahoslav Přerovský*, Přerov 1971; *Jan Blahoslav, předchůdce J. A. Komenského. Sborník studií k čtyřsetletému výročí úmrtí Jana Blahoslava*, Uherský Brod 1971; E. Michálek, *NŘ* 55,

1972, 22–26; J. Vintr, *LF* 95, 1972, 150–162; R. Štastný, *ČJL* 23, 1972–73, 268–272; F. Hýbl, *Štafeta. Kulturně politický časopis Prostějovska* 11/3, 1979, 13–16; M. Čejka, *PDS* X, 1985, 67–75; D. Šlosar, *ibid.*, 77–82; M. Čejka – D. Šlosar – J. Nechutová: *Gramatika česká Jana Blahoslava*, B. 1991 (= *Spisy filozofické fakulty* 285); M. Čejka, in: *Přednášky a besedy z 28. běhu LŠSS*, B. 1995, 5–7; P. Fiala, *Moravskokrumlovské noviny II*, 2001, 25–27.

BLÁHOVÁ, roz. DVOŘÁKOVÁ, Emilie (1931). Vystudovala na FF UK ruštinu a řečtinu. Po absolutoriu nastoupila zprvu na Vysokou školu ruského jazyka a literatury v Praze, od r. 1959 byla zaměstnána na pracovišti staroslověnského slovníku zařazovaného během doby do různých akademických ústavů pražských. PhDr., CSc. Vědecky byla činná na poli staroslověnské lexikografie a gramatologie, především na úseku syntaxe. Metodologicky uplatňovala grecistické vzdělání k důsledným jazykovým komparacím řecko–staroslověnským. Širší filologické zájmy uplatnila jako vydavatelka starých památek v původním znění i v jejich novodobých překladech s cennými komentáři a bibliografií.

L.: Ž. Ikonomova, *KME I*, 1985, 202–204; Z. Rachůnková – M. Řeháková, in: *Česká slavistika, osoby a instituce*, P. 1999, 62–63; *Cyrillo-Methodiana in honorem Aemiliae Bláhová et Venceslai Konzal* (= *Sl* 70), P. 2001.

BLAŽEK, Jiří (1939–1986). Absolvent oborů čeština a ruština na FF brněnské univerzity; žák mj. J. Bauera. Po studijním pobytu v brněnské pobožce akademického ÚJČ se stal v letech 1965–76 odborným asistentem PF brněnské univerzity. Poté byl zaměstnán jako překladatel v Královopolské strojírně v Brně, od r. 1977 pak jako gymnazijní profesor. Vědecky se zabýval novočeskou syntaxí. Byl též autorem popularizačních příspěvků zaměřených k současné češtině.

BLAŽEK, Matyáš (1844–1896). Jako vysokoškolsky aprobovaný bohemista a klasický filolog působil zprvu jako vychovatel v šlechtických rodinách, ale větší část života učil na středních školách. Publikoval příspěvky k českému tvarosloví a slovtvorbě, pro potřeby své učitelské činnosti též učebnici stylistiky. Zejména však byl spoluautorem (spolu s F. Bartošem) ve své době vlivné a v odborných recenzích kladně hodnocené české mluvnice pro střední školy a učitelské ústavy, která jako reprezentativní příručka byla vydávána opakovaně v posledních dvou desetiletích 19. století.

BLAŽEK, Václav (1959). 1983 absolvoval studium matematiky a fyziky na MFF UK, 1984 RNDr. 1981–83 studoval souběžně afrikanistiku a indoeuropeistiku na FF UK. 1984–93 učil na středním odborném učilišti. 1990–93 byl vědeckým

aspirantem na FF MU u A. Erharta (1993 CSc.), od 1995 interně v jejím svazku. 1998 se habilitoval pro indoevropskou srovnávací jazykovědu; 2003 byl jmenován profesorem oboru. 1993–94 a 1998 byl studijně v zahraničí a jako nositel Humboldtova stipendia na univerzitách v Kolíně n. R. a v Bonnu, v letním semestru 2003 jako stipendista na Netherland Institute of Advanced Study. Blažek je lingvista komparatistického záběru daleko překračujícího rámec jazyků indoevropských – přes velkorodinu jazyků nostratických až po makrokomparaci jazyků světa vůbec. Jiná část jeho rozsáhlého vědeckého díla míří zase na druhé straně speciálně do jazykovědné slavistiky a bohemistiky.

BLAŽEK, Vladimír (1939). Absolvent bohemistiky a rusistiky na FF UK. Na ní se stal pracovníkem Ústavu východoevropských studií a posléze vedoucím jeho kabinetu pro slovanskou filologii. PhDr., CSc., 1988 doc. Vědecky byl činný v oboru jazykovědné rusistiky v celém časovém rozpětí, od ruštiny staré až po současnou; v synchronní rusistice uplatňoval porovnávací hledisko bohemistické. Přispíval též k dějinám oboru.

BOBEK, Jaroslav (1912–1972). Vystudoval češtinu a němčinu na FF UK a poté učil na středních a odborných školách v Praze. Po pracovním úrazu odešel do předčasného důchodu. Spolupracoval s Krajským pedagogickým ústavem v Praze a odborně se věnoval metodice a didaktice českého jazyka a literatury, mj. otázkám větného rozboru a syntaktické notace.

L.: M. Dokulil, *ČJL* 23, 1972–73, 227–228.

BOČEK, Antonín (1802–1847). Začal studovat práva, ale nedokončil je a připravoval se na gymnazijní profesuru. 1831 se konečně stal profesorem české řeči na stavovské akademii v Olomouci, 1836 historiografem a 1840 archivářem stavovským se sídlem v Brně. Vydal čtyřsvazkový moravský Codex diplomaticus a přehled moravských knížat a markrabat. V oboru jazykovědné bohemistiky připravil rozsáhlou sbírku dokladů k Jungmannovu Slovníku, ta však zůstala v rukopise.

L.: P. R. M. Přecechtěl: *Československý Plutarch II*, 1985 (s. 1.), 234–236.

BOČEK, Vít (1980). Na FF MU vystudoval češtinu a obecnou jazykovědu (Mgr. 2005), nadstavbově historii. Doktorát (Ph.D.) z indoevropské jazykovědy získal r. 2009. Od r. 2005 byl pracovníkem brněnského etymologického oddělení ÚJČ. Na podzim 2007 absolvoval studijní stipendium ve Vídni. Vědecky byl orientován k slovanské etymologii. Podílel se autorsky na kolektivním lexikografickém díle paleoslovenisticko-etymologickém.

BOGOCZOVÁ, Irena (1961). Rodilá Polka. Slovanskou filologii vystudovala na FF v Brně. 1985 PhDr., 1995 CSc. 1988–91 pracovnice ostravské pobočky akademického ÚJČ. Od 1990 byla činná v Ústavu pro výzkum polského etnika; souběžně začala působit na katedře českého jazyka FF ostravské univerzity a tam se stala 1997 interní pracovnící a v letech 2001–2002 vedoucí. 2000 se habilitovala. Působila též v Ústavu bohemistiky a knihovnictví v Opavě. Vědecky pracovala v oboru slovanské jazykovědné komparatistiky, zejména česko-polských a polsko-českých jazykových kontaktů, interference, jazykového povědomí a kompetence v mluvené komunikaci v areálu česko-polského bilingvismu a diglosie. Učila též srbštinu a charvátštinu, praslovanštinu a staroslověnštinu. Osvědčila se jako autorka a spoluautorka vysokoškolských učebních textů.

BOHÁČ, Antonín (1882–1950). Zakladatel české demografie. Vedle toho přispíval i do slovanské etymologie, zejména též výzkumem románského vlivu na slovanskou církevní terminologii.

BOHÁČOVÁ, roz. ČORNEJOVÁ, Michaela (1977). Vystudovala češtinu a historiografii na FF MU mj. u B. Skalky a D. Šlosara. 2001 Mgr., 2007 Ph.D. 2004–2005 absolvovala studijní pobyt v Klagenfurtu. Zaměstnání našla v Ústavu českého jazyka na FF MU. Vědecky se věnovala historii češtiny a onomastice.

BOHDANECKÝ, Edvard (1846–1914). Vystudoval na pražské univerzitě slavistiku. Byl zaměstnán jako novinář, od 1881 jako redaktor Národních listů. Do jazykovědné slavistiky přispěl monografií o slovanské topografii v neslovanských regionech a soustředováním materiálu k diferencnímu slovníku slovanských jazyků.

BOHEMUS, Albert (1180–1260). Pasovský děkan a papežský legát. Pro dějiny českého jazyka i bohemistiky je pozoruhodný tím, že ve svých latinsky psaných zápiscích užíval pasáží psaných českým jazykem, funkčně tedy jazykem „tajným“, který měl být nahodilým čtenářům nesrozumitelný.

BOHUSLAVOVÁ, Kateřina (20. stol.). Vystudovala humanitní obory (literal arts) na Votvey College v Nevadě (USA) a anglistiku a amerikanistiku s didaktikou na FF UK. 1955 získala titul AA (= Associate in Arts) a 2004 Mgr. Projetovala odborný zájem o anglický jazyk a jeho didaktiku s uplatněním kontrastivního přístupu k tvorbě českých a anglických textů.

BOJENICKÝ viz SLÁMA BOJENICKÝ

BOKOVÁ, roz. WALDNER (OVÁ), Hildegard (1941–2005). Narodila se v Polsku. Vystudovala germanistiku a anglistiku na univerzitě v Jeně. Tam též pracovala 1965–72. Od 1972 byla pracovnící na Jihočeské univerzitě v Č. Budějovicích. 1973 se stala vedoucí Katedry germanistiky, 1997 se habilitovala. Publikovala především práce o starší němčině v jižních Čechách. Uplatnila vedle toho též německo–českou jazykovou konfrontaci na úseku frazeologie.

L.: L. Houska, *CJ* 48, 2005, str. 183; R. Hünecke – A. Voeste, *Germanoslavica* 16, 2005, 241–242; L. Vodrážková–Pokorná, *ČMF* 87, 2005, 127–128.

BOROVÍČKOVÁ, Blanka (1926). Po maturitě byla zaměstnána v Československém rozhlasu. Vystudovala na FF UK fonetiku a hudební vědu, postgraduálně matematickou statistiku. 1952 se stala pracovnící akademického ÚJČ v Praze (jeho tehdejšího fonetického kabinetu); 1955 byla jednou ze spoluzakladatelek a vedoucích (spolu s inž. Maláčem) mezioborové pracovní skupiny pro výzkum akustické podstaty a percepce češtiny; v ní byla činná do odchodu do důchodu (1982). PhDr., 1962 CSc. Pěstovala mezinárodní vědecké kontakty. Její vědecká práce v oboru fonetiky a akustiky řeči v oboru přenosu češtiny v telekomunikačních prostředcích spojená s vývojem potřebné přístrojové techniky (zvl. syntetizéru aj.) je uznávána u nás i v zahraničí.

L.: M. Ptáček, *NŘ* 74, 1991, 250–251.

BOROVSKÝ viz SPIESS

BOŘEK–DOHALSKÁ, roz. ZICHOVÁ, Marie (1937). Vystudovala na FF UK češtinu a francouzštinu. 1962–64 byla členkou fonetické laboratoře v akademickém ÚJČ v Praze, poté fonetického ústavu na FF pražské univerzity. 1967 PhDr., 1971 CSc., 1981 doc., 1990 DrSc., posléze od r. 1995 profesorka oboru. Externě působila i na dalších ústavech, též opakovaně ve Francii; tam mj. r. 1996 a 2000 jako hostující profesorka ve fonetické laboratoři pařížské univerzity. R. 1992 byla vyznamenána Cenou rektora UK a r. 1998 francouzským státním vyznamenáním *Chevalier dans l'Ordre des Palmes Académiques*. 1999 byla zvolena viceprezidentkou Mezinárodní společnosti fonetických věd. Vědecky pracovala ve fonetice obecné a ve fonetice francouzštiny a češtiny. Speciálně bohemisticky jsou kromě toho zaměřeny její vědecké příspěvky o verbální komunikaci.

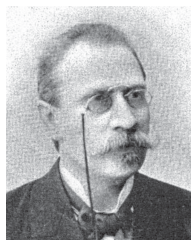
L.: Red., *The Fonetician* 80/2, 1999, 17–18; J. Holeš, *CJ* 4, 2003–2004, 158–159; S. Nováková, *CJ* 51, 2007–2008, 67–68.

BOZDĚCHOVÁ, Ivana (1960). Absolvovala obory čeština a angličtina na FF UK. 1985 PhDr. 1993 CSc., 2009 doc. Působila v Ústavu českého jazyka a teorie ko-

munikace na FF pražské univerzity. Odborně se věnovala převážně slovtvorbě a lexikologii – i jako členka komise pro slovanskou slovtvorbu při Mezinárodním komitétu slavistů – a jazykové komunikaci. Vědecky zasáhla, mj. i obšířlou monografií (2009) do lékařské terminologie s uplatněním teoretických, onomaziologicko-slovtvorných, textových a komunikačních aspektů odborných termínů. Přispívala do oboru překladatelství a ke stylistice umělecké literatury a osvědčila se jako autorka školních učebnic češtiny. Vyvíjela činnost redakční.

BÖHMOVÁ viz **PALKOSKOVÁ**

BRABCOVÁ viz **KVAPILOVÁ BRABCOVÁ**

BRÁBEK, František (1848–1926). 1868–71 absolvoval pražskou univerzitu. Spolupracoval redakčně s Riegrovým slovníkem naučným, překládal z maďarštiny, byl soudním překladatelem maďarštiny, byl lektorem maďarštiny na pražské technice a následně též na univerzitě. Publikoval řadu opakovaně vydávaných mluvnic a cvičebnic maďarštiny, praktických slovníků česko-maďarských a maďarsko-českých a příruček odborné terminologie. Jeho spisy tak představují i i specifický jazykově konfrontativní přínos do bohemistiky.

L.: M. Knappová, in: *Dějiny a národy*, P. 1965, 163–180.

BRABENCOVÁ viz **ČECHOVÁ**

BRAMBORA, Josef (1904–1980). Absolvent FF pražské univerzity. Studoval mj. u J. Jakubce, M. Hýska, V. Tilleho, O. Fischera. Po studiu učil na českých školách. Byl členem Výzkumného ústavu pedagogického a od 1945 akademického Pedagogického ústavu J. A. Komenského v Praze. PhDr., CSc. Vědecky pracoval hlavně v oboru kmenologie jako redaktor periodik, editor Komenského děl a autor prací o jeho díle. Za svou odbornou činnost byl vyznamenán Zvláštním uznáním vlády ČSSR za zásluhy o bádání o Komenském.

L.: *Lidová demokracie* 15. 3. 1974; M. Bečková, *Pedagogika* 30/3, 1980, 391–392.

BRANDEISKÝ, P. (20. stol.). Slavista. Publikoval praktické učebnice a konverzační příručky ruštiny, účastnil se též spolupráce na televizních kurzech ruského jazyka.

BRANDL, Vincenc (1834–1901). Začal studovat v Praze práva, přešel však na univerzitu ve Vídni, tam souběžně s právem studoval i historii, po tříletém přerušení studia pak obory historickofilologické. Od r. 1857 působil jako středoškolský profesor, od 1861 působil v Brně v zemském archivu. Poslanec Moravského zemského sněmu. Byl vyznamenán ruským řádem sv. Anny, rytířským řádem císaře Františka Josefa, papežským řádem sv. Sylvestra. Byl členem České akademie císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění. Publikoval studie z českých dějin. Vydával staré památky. Byl autorem staročeského slovníku. Přispíval k dějinám oboru životopisnými pracemi o čelných představitelích naší slovanské filologie.

L.: *Slavín. Sběrka životopisů III*, B. Navrátil, ČČM 26, 1902, 362n.; F. Bílý, AČA 13, 1903, 126–134; týž, in: *Lidová čítanka moravská*, Telč s.a., 223–235; J. Skutil, ZMK 16, 1975, 360–368.

BRANDNER, Aleš (1944). Absolvoval obory ruština a čeština na FF v Brně mj. u R. Mrázka, J. Jiráčka, R. Večerky, A. Lamprechta. Po učitelském působení na brněnských školách byl r. 1972 přijat na FF v Brně. 1972 PhDr., 1984 CSc., 1988 byl jmenován docentem na katedře rusistiky (jejímž byl několik let vedoucím). Vědecky pracoval v oboru rusistiky historické, ale i synchronní v konfrontaci s češtinou.

L.: *RočUJEP* 1968–1975, 767; *RočUJEP* 1976–1985, 346; *RočUJEP* 1986–1987, 203; J. Jiráček, *Op Sl* 14/4, 2004, 47–48; J. Jiráček, ČMF 87, 2005, 61–62; S. Žaža, *SPFFBU A* 52, 2004, 135–136 (a bibliografie na str. 161–176).

BRČÁKOVÁ, Dagmar (1928). Aprobovaná rusistka a bohemistka. PhDr. CSc. Našla pracovní uplatnění jako pracovnice FF UK. Posléze odešla do důchodu. Vědecky pracovala na poli rusistiky v porovnávacím aspektu s češtinou. Byla mj. spoluautorkou týmové mluvnice ruštiny pro Čechy.

BRČÁKOVÁ, Vladimíra (1982). Vystudovala bohemistiku a občanskou výchovu na FPE Západočeské univerzity v Plzni. 2007 Mgr. Po absolutoriu fakulty učila na středních školách, poté se stala pracovnící na Katedře českého jazyka a literatury na FPE. Odborně pracovala na úseku teorie vzdělávání v bohemistice.

BREDLER, František (1886–1942). Absolvent češtiny a němčiny na FF pražské univerzity. Poté byl zaměstnán jako středoškolský profesor. Využíval činnost kulturní a osvětovou. Do jazykovědné bohemistiky zasáhl jako autor slovníku české hantýrky (1914).

L.: (bez autora), *NV* 22, 1943, 140–141.

BRIKČÍ Z LICKA (asi 1488–1543). Autor spisů Práva městská (1540) a Regule (1541). Byly to výbory latinsko-českých sentencí a naučení z oboru práva. Mají zprostředkovaně dosah jazykovědně bohemistický, i když ve své době měly primárně představovat ideový nástroj zasahující do sporů politických.

BROSIUS viz **BROŽEK**

BROŽ, Josef (1844–1930). Učitel, kartograf a autor odborných prací z oboru. Přispěl tak i do jazykovědné bohemistiky k odborné terminologii z kartografie a kaligrafie.

BROŽEK, Václav (BROSIUS Wenceslaus) (17. stol.) Rodilý český filolog, který působil jako rektor Petropavlovské školy v Gdaňsku. Vedle gramatografie latinské přispěl pro potřeby svých žáků též učebnicí základů polštiny (1664) a stal se tak po dílčích polonistických příspěvcích u Husa, Blahoslava a Daniela Adama z Veleslavína prvním českým polonistou v úplném rozsahu toho označení.

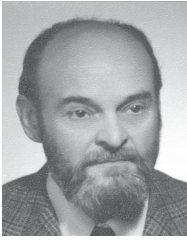

BROMOVÁ, roz. SCHEIRICHOVÁ, Veronika (1977). Vystudovala na FF MU češtinu a dějepis mj. u D. Šlosara a J. Pleskalové. 2000 Mgr., 2006 Ph.D. Po studiu se stala pracovnící Ústavu českého jazyka FF v Brně. 2002–2003 byla studijně v Řezně, 2006 v Budyšině. Věnovala se vědecky historickému vývoji češtiny. Zabývala se starými českými literárními památkami, jejich textovou strukturou, stylem a žánrovou typologií.

BRONEC, Jiří (1922–1991). Vystudoval na FF v Brně ruštinu a filozofii mj. u F. Trávníčka a J. L. Fischera. 1952 PhDr. Od 1956 působil na katedře ruského jazyka FF v Brně, od 1971 vedoucí katedry jazyků při UJEP v Brně. 1974 CSc. Byl vyznamenán titulem „vzorný pedagogický pracovník UJEP“. Hlavním předmětem jeho vědeckého zájmu byla metodika výuky ruského jazyka pro Čechy. L.: RočBU 1964, s. 101; RočUJEP 1964–68, s. 470; RočUJEP 1968–75, s. 140; RočUJEP 1976–85, s. 52; RočUJEP 1986–87, s. 26; S. Žaža, *Universitas* 24/6, 1991, 70–71.

BROUSIL, Antonín (1869–1943). Farář a spisovatel. Přispěl i do jazykovědné bohemistiky populárně pojatým slovníčkem křestních jmen (1934).

BROŽ, Josef (1844 – 1930). Učitel, r. 1910 odešel do výslužby. Byl jmenován čestným pražským občanem. Vědecky se věnoval kartografii. Byl tvůrcem mnoha map a plánů popisných i historických. Do jazykovědné bohemistiky přispěl na úseku české onomastiky.

BRYM, Jiří (1921). Vystudoval na FF v Brně ruštinu a francouzštinu. Po absolutoriu byl středoškolským učitelem, 1953–54 působil jako asistent jazykové katedry na veterinární fakultě v Brně, od 1954 na katedře rusistiky FF v Brně. 1977 PhDr., 1980 CSc. Vědecky byl činný v oboru synchronní jazykovědné rusistiky v porovnání s češtinou, zejména na úseku morfologické sémantiky. L. *RočUJEP* 1964, s. 101; *RočUJEP* 1964–68, s. 470; *RočUJEP* 1968–75, 767–768; *RočUJEP* 1976–85, s. 396.

BŘEČKA, Vojtěch (1875–?). Filolog, středoškolský profesor. Zabýval se germanistikou, z níž také překládal. Odborně přispěl do německé lexikografie. Byl též mj. autorem slovenské mluvnice (1919).

BŘEZINA, František (1916–1995). Za druhé světové války nemohl dokončit vysokoškolské studium a pracoval jako stavební dělník. Absolvoval ruštinu a češtinu na FF MU teprve po osvobození; nástavbově poslouchal též indoeuropeistiku u V. Machka. Po absolutoriu pracoval jako středoškolský profesor, r. 1951 byl povolán na katedru rusistiky FF v Brně. 1952 PhDr. Několik let působil též jako tajemník Letní školy slovanských studií při FF. Odborně se zabýval synchronní jazykovědnou rusistikou v porovnávacím aspektu s češtinou.

L.: S. Žaža, *Universitas* 28/2, 1995, 72–73.

BUBÁK, František (1866–1925). Po studiu filozofie na pražské univerzitě působil v přírodovědeckém klubu Národního muzea. Stal se posléze profesorem Vysoké školy zemědělské v Brně (1919) a v Praze (1920). Byl velmi plodným autorem prací floristických, zejména jako vynikající znalec mykologie, jíž věnoval mj. i obsáhlé dvojdílné kompendium o českých houbách. Jako originální vědec a objevitel mnoha poznatků nových, do té doby neznámých nebo aspoň česky nepojmenovaných, přispěl také k tvorbě potřebné české terminologie.

BUBENÍK, Vít (1942). Po maturitě (1959) byl z politických důvodů povinně 3 léta v dělnických profesích. Poté studoval rok na UP, odtud přešel na FF brněnské univerzity, kde studoval obecnou jazykovědu, řečtinu, latinu a staroslovenštinu mj. u A. Bartoňka a R. Večerky., souběžně pak v Praze další jazyky indoevropské i neindoevropské. 1969 v Brně PhDr. Po doktorském studiu v Aténách získal místo na univerzitě v New Foundlandu (Kanada), od r. 1984 jako profesor. Vědecky pro-

jevoval komparatistické jazykovědné zájmy indoeuropeistické i širší. Jazykovědě slovanské byla věnována menšina jeho badatelských prací.

L.: 2000 *Outstanding Intellectuals of the 21st Century*, Cambridge 2003.

BUBLOVÁ, Marie (1926). Slavistka. Odborně se zabývala bulharistikou a spolu s M. Videnovem publikovala opakovaně praktický slovník česko-bulharský a bulharsko-český, v řadě učebních textů FF UK pak mj. učebnici bulharštiny (1984).

BUDOVIČOVÁ, roz. SZOMOLÁNYIOVÁ, Viera (1929). Vystudovala na FF Komenského univerzity v Bratislavě francouzštinu a filozofii. 1953 PhDr., 1961 CSc., 1972 doc. V letech 1952–55 byla pracovnící akademického Ústavu slovenského jazyka v Bratislavě, 1955–58 interní vědecká aspirantka na FF UK, poté do r. 1963 znovu v bratislavském ÚSJ. Posléze až do odchodu do důchodu (1992) působila na katedře českého a slovenského jazyka na FF UK. Vědecky se věnovala otázkám obecně jazykovědným, hlavně na úseku sociolingvistiky, a slovačistice z hlediska porovnávacího studia slovenštiny a češtiny a metodiky slovensko-českého vyučování.

BUCHLOVSKÁ viz **JANYŠKOVÁ**

BUCHTOVÁ viz **ŠMAJSOVÁ**

BURÁŇOVÁ, roz. NÝDRLOVÁ, poprvé provdaná BENEŠOVÁ, Eva (1932). Vystudovala na FF UK češtinu a ruštinu mj. u V. Šmilauera. PhDr., CSc. Vědecky byla činná v oboru jazykovědné teorie a počítačové lingvistiky na úseku syntaxe a sémantiky s bohemistickým vyústěním. Metodologicky byla spjatá se skupinou Petra Sgalla.

BURIAN, Tomáš Akvin (1802–1874). Po přerušení gymnazijních studií vstoupil r. 1826 do armády. Od 1828 působil jako vojenský učitel, r. 1831 převzal po M. Z. Polákovi profesuru českého jazyka na vojenské akademii ve Vídeňském Novém Městě a zastával ji až do svého penzionování r. 1857. Vydal v několika vydáních školní mluvnici češtiny (pro Němce) a českou chrestomatii. Přispěl vojenskou terminologií do *Jungmannova Slovníku*.

L.: Č. Zíbrt, ČČM 72, 1898, 61–73; R. Tschorn: *Z doby probuzení. Jan Jeník z Bratřic. Tomáš Burian. M. S. Patrčka*, P. 1925; F. Čenský, *Světozor* 7, 1873, 290–292, 302–303, 314–316, 331–332, 339–341.

[C]

CAMUTALIOVÁ, Irena (1926). Vystudovala ruštinu a angličtinu na FF UK mj. u B. Mathesia. Po absolutoriu našla zaměstnání na své mateřské fakultě. 1952 získala titul PhDr. Vědecky pracovala v oboru ruské fonetiky a stylistiky a metodiky vyučování v porovnávacím aspektu s češtinou a v oboru teorie překladu. Byla mj. autorkou nebo spoluautorkou řady opakovaně vydávaných praktických učebnic a konverzačních příruček ruštiny.

CARAMUEL Z LOBKOVIC, Jan (1606–1682). Syn české matky a lucemburského otce narozený ve Španělsku. Tam vstoupil do cisterciáckého řádu. 1638 doktorát teologie v Lovani. 1647–57 představený obnoveného benediktinského kláštera emauzského v Praze. Generální vikář arcibiskupa Harracha. R. 1657 povolán do Itálie a tam i zemřel. Byl literárně činný jako teolog, logik a matematik. Ve vývoji české jazykovědy jeden z reprezentantů panglotických snah usilujících o konstrukci umělého mezinárodního jazyka.

L.: S. Sousedík, *AUC–Historia Universitatis Carolinae Pragensis IX/2*, 1968, 115–138; týž, *Filosofický časopis* 16, 1969, 216–228; K. Berka – S. Sousedík, *AUC–Philosophica 2, Studia logica*, 1972, 9–16; K. Hubka, *LF 100*, 1977, 16–29; S. Sousedík, in: *Leibniz. Tradition und Aktualität*. V. Internationaler Leibniz-Kongress, Hannover 14.–19. Nov. 1988, 932–939; S. Sousedík, *AC 9*, 1991, 149–158; O. Koupil, *LF 125/3–4*, 2002, 258–288 (s bibliografií).

CEJNAR, Jiří (1924). Vyškolený bohemista. Uplatnil se jako pracovník staročeského oddělení akademického ÚJČ v Praze. PhDr., CSc. Osvědčil se jako editor staročeských památek. Odborně zasahoval do staročeského hláskosloví a pravopisu i lexikografie; jeho úplný slovník v edici nejstarších českých veršovaných legend (1964) vznikl už paralelně s přípravami týmového Staročeského slovníku, na němž se podílel jako člen redakce.

CEJNAR, Karel (1913–1981). JUDr. Byl zaměstnán jako pedagog na obchodní akademii. Pro potřebu své učitelské činnosti publikoval jako spoluautor učební texty obchodní korespondence z různých jazyků, mj. i pro obchodní korespondenci polštiny a ruštiny.

CIKHART, Roman Jan (1886–1957). Učitel na českých školách, od 1923 na měšťanské škole v Táboře. Působil též jako novinář a publicista. Odborně se zabýval regionální jihočeskou historií. Zasáhl též do jazykovědné bohemistiky na úseku historické antroponymie.

L.: J. Vorel, *Táborské listy* 84, 9.4.1996, str. 10; S. Zita, *Jihočeský kurýr* 29.8.2007, str. 9.